

ti" irányban. Hogy ez jó vagy sem? Felvetődik ugyanis a kérdés: nem tették-e ezzel kockára a keramika lényeges értékeit, hiszen olyan formát fejlesztettek túlzottan is egy irányba, melynek nincs funkcionális szerepe? De talán ez az oka, hogy Szerbiában a használati — iparművészeti, ipari és iparesztétikai jellegű keramika lassan fejlődött.

Végül említsük meg, hogy a vajdaságiak kitűnően szerepelnek a belgrádi tárlaton. A Baranyiakon és Tabakoviçon kívül jól megállják helyüket a többiek is: Dragoljub Adžić, dr. Stevan Andrašić, Ivan Jandrić, Kalmár Ferenc, Kalmár Magda, Matuska Ferenc, Nemes Fekete Edit, Miodrag Nedeljković, Gojko Novaković, Radiša Petrović, Ana Popov, Marina Popović, Delija Hrvacki, Vladislav Rajčetić, Marina Sujetova Kostić, Sinkovics Erzsébet, Togyerás Irén, Togyerás József, Milan Trkulja, Vékony Lajos és Ljubiša Petrović.

ACS József

TÁRLATOK — MÉDIUMOK

A fotómédiium témái és funkciói, (Szerző: Ješa Denegri művészettörténész), Belgrád, Modern Művészetek Múzeuma

A szakemberek sem titkolják, hogy valamely alkotói területen végzett elemzés sosem ad hiánytalan és végleges választ, mégis szívesen bocsátkoznak egy-egy médium vagy alkotó szféra vizsgálatába. A fénykép esetében végső konzekvenciát már csak azért sem vonhatunk le, mert jóformán nincs az emberi tevékenységnek olyan területe, ahol ezt a segéd- vagy alkotóeszközt ne alkalmazzák. A belgrádi Modern Művészetek Múzeumának szakemberei mégis arra vállalkoztak, hogy egy nagy méretű tárlat keretében megelevenítik a fotómédiium természetét érintő időszzerű problémákat.

Azt a sokféle (fény)képet, amelyről korunk méltán kapta a „képcivilizáció” elnevezést, természetesen sem minőségben, sem technikai kivitelezésben, sem angazsáltságban nem lehet közös nevezőre hozni. Ez az állapot jellemezte a belgrádi tárlatot is, amely valójában nem is tartott igényt a *művészeti* minősítésre, holott érintette az úgynevezett művészi fotózást és a nyíltan művészetként fellépő fényképezést is. A művészeti beállítottságú fotózás mellett azonban egyenrangúan kapott helyet a riportfotó, a színházfotó, a termelésben és a tudományos kutatómunkában valamint az iparban nélkülözhetetlen alkalmazott fotó, s nem utolsósorban a magán- illetve amatőrfénykép. A klasszikus fotótechnikát a polaroid és a hírközlésben hasznosított telefotó, valamint a sportban alkalmazott célfotó egészítette ki. A tematizálásban és az alkalmazásban megnyilvánuló különbség természetesen a kidolgozás, a technikai felkészült-

ség szintjén is megnyilvánult, hiszen míg az úgynevezett műfotózás egyik alapjellegzetességét a képiség, a finom és aprólékos, javításokra is hajló megmunkálás, egy megkövetelt esztétikai szint képezi — tegyük hozzá, hogy a valóságról kapott leképzés megszépítéseként —, addig az új művészeti gyakorlatban meghonosodott fényképezés az esztétikai és szakmabeli szempontokat jóformán semmibe veszi. Ez csak a tárlaton megnyilvánuló végletek egyike volt. Hasonló eredményre jutottunk volna, ha például a művek társadalmi-szociális angazsáltságának fokát vagy a kísérleti eljárások gyakoriságát és határait vizsgáltuk volna meg.

Bár a tárlaton nem szerepelt valamennyi fotóágazat, az érintett kérdéskörök alapján is nyilvánvaló, hogy a médium természetét „a fénykép mint fénykép” elve szerint tematizáló nagyméretű rendezvény — mintegy kétszáz egyéni szerző és számos intézmény vagy kutatócsoport az ország minden részéről — a felvetett problémák tudatosításával célt ért el még akkor is, ha számos, jobbra elméleti kérdést megválaszolatlanul hagyott.

Tekintve, hogy Jugoszláviában ez volt az első ilyen jellegű fotókiállítás, a szokásosnál valamivel felcsigázottabban várjuk a novemberben megrendezendő IX. Banjalukai Őszi Szalont, melyet teljes egészében a fénykép modern művészetben betöltött szerepének szentelnek.

Művészek postabélyegjei és érvénytelenítő bélyegzői, (Szerző: Ulises Carrión), Amszterdam, Stempelpplaats

Ezen a kiállításon specifikus és még nem annyira elterjedt, kifejezetten a küldeményművészet (Mail Art) gyakorlatához fűződő kifejezőeszközök, nevezetesen a művészek postabélyegjei és érvénytelenítő bélyegzői kerültek bemutatásra. Művészeti tematikájú, műalkotásokat reprodukáló bélyegsorozatokat világszerte kiad a posta, a postai kommunikációt alkalmazó művészek azonban saját tervezésű levelezőlapokat, levélborítékokat, szerzői bélyegeket és gumibélyegzőket is igénybe vesznek a mindennapi gyakorlatban. Talán felesleges hangsúlyozni, hogy ezek a ritka kifejezőeszközök legtöbbször alkotójuk személyének vagy opusának sajátos és jellemző jegyeit viselik magukon, s ilyen értelemben az individuális mitológiák eszközeiként is felfoghatók.

Az amszterdami kiállítás szerzői huszonöt ország mintegy százötven alkotóját szólították fel az együttműködésre. A művészek postabélyegjeinek gyűjteményét az *Other Books and So* nevű helybeli archívum bocsátott rendelkezésre (többek között Ballà, Boccioni és Marinetti bélyegjeit a korai évekből), míg az érvénytelenítő vagy megsemmisítő gumibélyegzőket a *Posthumus Rubber Stamp Factory* nevű cég dolgozta ki a meghívottak eredeti tervei alapján.

A nemzetközi postai forgalom itt érintett hírközlő eszközei, mint a

levélborítékok, levelezőlapok, bélyegzők, címkék és bélyegek, az utóbbi évek művészeti gyakorlatában gyökeres transzformáción estek át, hasonlóan azokhoz az újításokhoz, amelyek a könyv monaurális természetét is megváltoztatni igyekeztek annak tárgyiasításával, nyelvi dúsitásával. Talán nem véletlen, hogy a minőségi változásoknak éppen ezek a médiumok estek alá, hiszen az egyéni üzenetek szabad kanalizációja a még mindig intézményesített tévé vagy rádió esetében ma még szinte elképzelhetetlen.

A tárlat szervezője szerint ezek a nem szokványos alkotások mindinkább elvesztik klasszikus művészeti jellegüket és hatósugarukat, amiért stratégiailag egyre inkább a kultúra tágabb fogalmával köthetők össze, immár egy szélesebb, a mindennapok harcához szorosabban kapcsolódó kultúrmisszió adalékaként.

Az el nem kötelezettek aranylencsái, Fotógaléria, Újvidék

Az el nem kötelezett országok hatodik, havannai csúcsertekezlete alkalmából az újvidéki Fotógaléria rögtönzött kiállítást szervezett azon el nem kötelezett országok műfénypéjszeinek részvételével, akik az idén októberben negyedszer megrendezésre kerülő *Aranylencse* nevű nemzetközi fényképkiallításra küldték be munkáikat. Ezt a kis méretű, de kompakt kiállítást tehát nem előzte meg semmilyen előkészület és körültekintő begyűjtés.

Hazánk műfénypéjszei mellett kilenc el nem kötelezett ország — Argentína, Banglades, Burma, Irak, India, Kuba, Marokkó, Pakisztán és Szingapur — mintegy harminc alkotója szerepelt a tárlaton.

Az ötlet: az el nem kötelezettek idei csúcsertekezetének kapcsán megrendezett alkalmi tárlat hitelesen tükrözte a tömbön kívüliek közti hagyományos barátságot és az országok közt fennálló szoros kultúrkapcsolatokat.

SZOMBATHY Bálint

KOCKÁZAT NÉLKÜL

Két biennálét néztem meg rövid idő alatt egymás után. Az egyik, a ljubijanoi, a világ grafikai természetét hivatott prezentálni, a másik, a rijekai pedig a képzőművészet körébe tartozó fiatal hazai alkotók munkáit. A két manifesztációról egy írásban szólni nemcsak azért lehet, mert szinte egyidőben tartották meg őket, hanem azért is, mert jellegükben

13. Nemzetközi Grafikai Biennále, Ljubljana, Modern Galéria, 1979. június 8.—szeptember 15.
Fiatalok 10. Biennáléja, Rijeka, Modern Galéria, 1979. július, augusztus, szeptember